

УДК 910.26 (477.83-25)

І.І. Ровенчак

Львівський національний університет імені Івана Франка

СИСТЕМА КАРТ РЕТРОСПЕКТИВНОГО ПОЛІТИКО-АДМІНІСТРАТИВНОГО ПОЛОЖЕННЯ МІСТА В КОМПЛЕКСНОМУ АТЛАСІ ЛЬВОВА

Характеризуються карти політико-адміністративного положення міста (XIII–XX ст.) в комплексному атласі Львова. Висвітлюються методологічні та методичні особливості розробки цих карт. У статті представлені репродукції двох карт.

Ключові слова: атласне картографування, карти географічного положення, ретроспективне географічне положення.

I. Rovenchak

MAPS SYSTEM OF THE RETROSPECTIVE POLITICAL AND ADMINISTRATIVE LOCATION OF THE CITY IN THE LVIV COMPLEX ATLAS

Maps of the political and administrative location of the city (XIII–XX centuries) in the Lviv complex atlas have been characterized. Methodological and methodical features of the creation of these maps have been highlighted. The article presents reproductions of two maps.

Keywords: atlas mapping, maps of the geographical location, retrospective geographical location.

И.И. Ровенчак

СИСТЕМА КАРТ РЕТРОСПЕКТИВНОГО ПОЛІТИКО-АДМІНІСТРАТИВНОГО ПОЛОЖЕННЯ ГОРОДА В КОМПЛЕКСНОМУ АТЛАСЕ ЛЬВОВА

Характеризируются карты политико-административного положения города (XIII–XX вв.) в комплексном атласе Львова. Освещаются методологические и методические особенности разработки этих карт. В статье представлены репродукции двух карт.

Ключевые слова: атласное картографирование, карты географического положения, ретроспективное географическое положение.

Вступ, вихідні передумови. Комплексне картографування є важливою підсистемою картографічного моделювання. Особливе місце в ньому займає картографування міст. Карти географічного положення є необхідною складовою цього картографування.

Проблематика географічного, зокрема його підсистеми – політико-адміністративного, положення доволі широко представлена в географо-картографічних дослідженнях. Картографування географічного положення міст також є відносно розвинутим. Проте картографічне моделювання ретроспективного політико-географічного положення міста як підсистеми комплексного атласного картографування до цього не проводилось. Карти ретроспективного політико-адміністративного положення включаються, як правило, до історичного розділу атласів. Майже двадцять років тому у висловлюванні про розробку комплексного атласу даного міста зазначалось: «Особлива увага приділяється розробці карт розділу «Археологія. Історія», урахувавши ту роль, яку відіграло місто Львів у історії української нації, в її боротьбі за здобуття Україною незалежності» [9, с.255].

Метою даної статті є висвітлення методологічних і методичних особливостей картографічної інтерпретації політико-адміністративного положення міста у комплексному атласі Львова.

Виклад основного матеріалу. 2012 року вийшов, за проектом професора Олега Шаблія, комплексний атлас Львова [4]. Це перший комплексний атлас,

присвячений великому місту в Україні. Подібного атласу до цього часу в нашій країні не виходило. Львів є сьомим за населенням містом в Україні та центром одного із шести її крупних регіонів (Західного), своєрідною культурною столицею нашої країни.

Комплексний атлас Львова складається із восьми розділів: «Географічне розташування Львова», «Природне довкілля», «Археологія. Історія», «Населення. Міграції», «Соціальна, ринкова та інституціональна інфраструктура», «Виробнича та інвестиційна інфраструктура», «Промисловість», «Територіальне розпланування. Генеральний план (2010-2025 рр.)». Карти ретроспективного політико-адміністративного положення міста поміщено у 3-му розділі – «Археологія. Історія».

Львів з часу свого виникнення у 1256 р. (за іншою версією, у 1240 р.) знаходився у складі низки держав. До 1387 р. перебував у Галицько-Волинському королівстві, столицею якого був з 1272 р. У 1387-1772 рр. знаходився у Королівстві Польському, з 1569р. – в об'єднаній Речі Посполитій. У 1772-1918 рр. – у складі Австрії, з 1867 р. – в Австро-Угорській монархії. У 1918 р. місто – короткочасна столиця Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). У 1918-1939 рр. – у складі міжвоєнної Польщі (Другої Речі Посполитої). У 1939-1991 рр. як частина Української РСР перебував у складі СРСР, за винятком нетривалого періоду гітлерівської окупації 1941-1944 рр. З 1991 р. Львів – інтегральна частина незалежної України.

Відповідно до цього розроблені сюжети карт ретроспективного політико-адміністративного положення міста. Їх п'ять. Перша: «Положення Львова у Галицько-Волинському королівстві (1199-1340 рр.)»; автори спеціального змісту карти Л. Войтович, Я. Ісаєвич, Я. Книш [1]. Друга: «Львів і Руське воєводство у складі Королівства Польського»; автор спеціального змісту карти Б. Черкас [8] (рис.1). Третя: «Львів на східній окраїні імперії»; автор спеціального змісту карти І. Ровенчак [5]. Четверта: «Західноукраїнська Народна Республіка»; автор спеціального змісту карти І. Ровенчак [6]. П'ята: «Положення Львова на південно-східній окраїні Другої Речі Посполитої (1919-1939 рр.)»; автор спеціального змісту карти І. Ровенчак [7].

Основними джерелами при розробці даних карт є літературні та, особливо, картографічні. Найдавнішою картою із зображенням Львова є портолан Анджеліно Дульсера (1339 р.). На ньому місто підписано як «Civita de Leo ...». Для нашої теми найважливішими є карти подібних сюжетів, розроблені М. Дністрянським [2]. Ці ж карти в іншому мірілі повторно опубліковані також пізніше – у 2006 р. [3].

Усі розроблені картографічні моделі – дрібно-масштабні. Перша карта має мірило 1:8 500 000, друга – 1:4 800 000, третя і четверта – 1:4 000 000 і п'ята – 1:3 000 000. За просторовими масштабами найбільшу територію охоплює перша карта, друга-п'ята – суттєво меншу. На першій карті Львів представлений як столиця Галицько-Волинської держави (Королівства Русі). На другій – центр

Руського воєводства Королівства Польського. На третій – центр краю Галичина і Володимирія Австро-Угорської монархії. На четвертій – місце проголошення і столиця Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). На п'ятій – центр Львівського воєводства міжвоєнної Польщі (Другої Речі Посполитої).

При розробці вище наведених мап застосовуються різноманітні способи картографування. Розглянемо, наприклад, четверту карту – «Західноукраїнська Народна Республіка» (рис.2).

Способом значків показані місце проголошення і столиця (у листопаді 1918 р.) – Львів та інші міста перебування уряду ЗУНР - Тернопіль, Станіславів (зараз Івано-Франківськ); якісним фоном – територія ЗУНР та Української Народної Республіки (УНР). Територія ЗУНР при цьому показана двома відтінками різної інтенсивності одного кольору. Карту доповнюють дві врізки – «Прапор ЗУНР» та «Герб ЗУНР».

Висновки. На нашу думку, карти ретроспективного політико-адміністративного положення в комплексних атласах міст є їх невід'ємною складовою. Аналіз цих карт дозволяє краще зрозуміти специфіку еволюції міст з часу заснування і досьогодні. Вважаємо, що подібні підходи можуть бути застосовані при розробці комплексних атласів інших великих міст – Києва, Харкова, Дніпропетровська, Одеси тощо.

Рецензент – доктор географічних наук, професор В.А. Пересацько

Рис. 1. Львів і Руське воєводство у складі Королівства Польського [8]

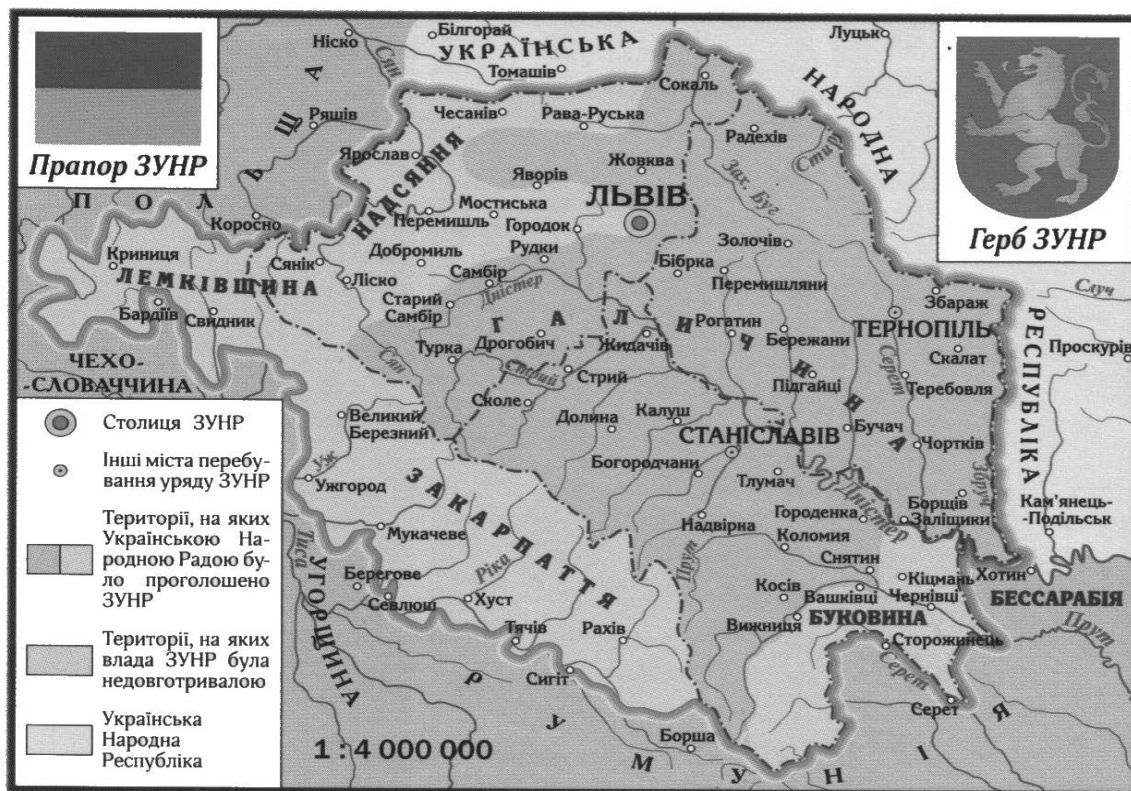

Рис.2. Західноукраїнська Народна Республіка [6]

Література:

1. Войтович Л.В., Ісаєвич Я.Д., Книш Я.Б. Положення Львова у Галицько-Волинському королівстві: Карта. М 1:8 500 000 // Львів. Комплексний атлас / Відп. ред. О.І. Шаблій. – К.: ДНВП «Картографія», 2012. – С. 44.
2. Дністрянський М.С. Формування території Львівщини: 4 карти. М 1:3 000 000 // Навчально-красознавчий атлас Львівської області / Відп. ред. І.В. Дикий. – Львів: ВНТЛ, 1999. – С. 3.
3. Дністрянський М., Ровенчак І. Історичні карти. 4 карти. М 1:2 000 000 // І. Дикий. Львівська область: Карта. М 1:200 000. – Львів, 2006.
4. Львів: Комплексний атлас / Відп. ред. О.І. Шаблій. – К.: ДНВП «Картографія», 2012. – 192 с.
5. Ровенчак І.І. Львів на східній окраїні імперії: Карта. М 1:4 000 000 // Львів. Комплексний атлас / Відп. ред. О.І. Шаблій. – К.: ДНВП «Картографія», 2012. – С. 56.
6. Ровенчак І.І. Західноукраїнська Народна Республіка: Карта. М 1:4 000 000 // Львів. Комплексний атлас / Відп. ред. О.І. Шаблій. – К.: ДНВП «Картографія», 2012. – С. 66.
7. Ровенчак І.І. Положення Львова на південно-східній окраїні Другої Речі Посполитої (1919-1939 рр.): Карта. М 1:3 000 000 // Львів. Комплексний атлас / Відп. ред. О.І. Шаблій. – К.: ДНВП «Картографія», 2012. – С. 68.
8. Черкас Б.В. Львів і Руське воеводство у складі Королівства Польського: Карта. М 1:4 800 000 // Львів. Комплексний атлас / Відп. ред. О.І. Шаблій. – К.: ДНВП «Картографія», 2012. – С. 48.
9. Шаблій О.І., Ровенчак І.І. Географічний «Атлас Львова» як елемент української національної картографічної культури // Актуальні проблеми розвитку міст та міського самоврядування: Тези міжнарод. наук.-практ. конф., м. Рівне, 7-9 квіт. 1993 р. – Рівне, 1993. – С. 255-256.